

15.06.2022

POL-2022-53182

Sisäministeriö

Sisäministeriön lausuntopyyntö 4.5.2022 passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometristen tietojen käyttämisestä rikostorjunnassa (VN/5608/2022)

Keskusrikospoliisin lausunto

Asian tausta

Sisäministeriö on asettanut 18.3.2022 hankkeen, jonka tehtävänä on selvittää passirekisteriin tai henkilökorttirekisteriin talletettujen sormenjälkien salittuja käsittelytarkoituksia koskevan lainmuutoksen oikeudelliset ja muut edellytykset sekä laatia ehdotus asiaa koskevaksi selvitykseksi eduskunnan hallintovaliokunnalle.

Sisäministeriön poliisiosasto on pyytänyt Keskusrikospoliisilta lausuntoa passirekisterin ja henkilökorttirekisterin sormenjälkitietojen ja biometristen kuvatietojen käyttämisestä rikostorjunnassa eduskunnan hallintovaliokunnalle laadittavaa selvitystä varten. Sisäministeriö on lausuntopyynnössään pyytänyt kiinnittämään huomiota erityisesti seuraaviin kysymyksiin:

1. Oikeudelliset edellytykset passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometristen tietojen käyttämiselle rikostorjunnassa

- Mahdollistaako EU:n tietosuojalainsäädäntö kansallisen sääntelyn passi- rekisterin ja henkilökorttirekisterin biometristen tietojen käyttämisestä rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja/tai selvittämiseksi?
- Miten tietojen mahdollista rikostorjuntakäyttöä tulisi rajata lainsäädännössä (esimerkiksi rikosten vakavuusasteeseen liittyvät rajaukset, päätöksentekotasot ja muut käsittelyltä edellytetyt suojaustoimet)?

2. Biometristen tietojen hyödyt vakavien rikosten ennalta estämisessä, paljastamisessa tai selvittämisessä

- Millaisissa tapauksissa seuraavien passirekisterin ja henkilökorttirekisterin tietojen nykyistä laajempi käyttö voisi merkittävästi tehostaa vakavien rikosten ennalta estämistä, paljastamista tai selvittämistä:

- sormenjälkitiedot
- biometriset kuvatiedot (esim. automaattinen kasvokuvavertailu)

3. Kansallisen sääntelyn muutostarpeet

• Mahdolliset tunnistetut lainsäädännön muutostarpeet erityisesti seuraavien säännösten osalta:

- poliisin henkilötietolain 15 §:n 2 ja 3 momentti (henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien biometrinen tietojen käyttäminen muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen)
- poliisin henkilötietolain 4 luku (henkilötietojen luovuttamista koskeva sääntely)

4. Muut huomiot passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrinen tietojen käsittelyedellytyksistä.

Keskusrikospoliisin lausunto

Oikeudelliset edellytykset passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrinen tietojen käyttämiselle rikostorjunnassa

EU-lainsäädäntö

Keskusrikospoliisi katsoo, että EU:n tietosuojalainsäädäntö mahdollistaa kansallisen sääntelyn passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrinen tietojen käyttämisestä rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi.

Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota siihen, että EU:n lainsäädännössä on useiden EU:n laajuisten tietokantojen osalta nimenomaan mahdollistettu biometrisiä tunnisteita sisältävien tietokantojen käyttäminen rikostorjuntaan (VIS, EURODAC ja SIS). EU-tasolla on katsottu mahdolliseksi, että alkuperäisestä käyttötarkoituksesta poiketen hakuja on mahdollista tehdä terrorismirikosten ja vakavien rikosten selvittämiseksi.

Rikostorjuntakäytön rajaaminen

Keskusrikospoliisi kannattaa passirekisterin ja henkilökorttirekisterin sormenjälkitietojen ja biometrinen kuvatietojen käyttömahdollisuutta rikostorjunnassa.

Keskusrikospoliisi toteaa, että passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrinen tietojen rikostorjuntakäyttö voitaisiin rajata vakavimpiin rikoksiin. Vakavimpien rikosten torjuntaan liittyy erityisen painavia, perusoikeusjärjestelmään palautuvia yhteiskunnallisia intressejä.

Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrinen tietojen käyttö voitaisiin rajata rikosten selvittämisen osalta esimerkiksi vastaaviin rikoksiin kuin pakkokeinolain 10 luvun 6 §:ssä säädetty televalvonta tai pakkokeinolain 10 luvun 16 §:ssä säädetty tekninen kuuntelu. Lisäksi tietojen käyttöä muuhun kuin niiden alkuperäiseen käyttötarkoitukseen olisi pidettävä välttämättömänä. Rikosten ennalta estämisen ja paljastamisen osalta passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrinen tietojen käyttö voitaisiin rajata esimerkiksi sellaisiin rikoksiin, joi-

den estämiseksi saadaan poliisilain 5 luvun 5 §:n mukaan käyttää telekuuntelua. Tietojen käyttöä muuhun kuin niiden alkuperäiseen käyttötarkoitukseen olisi lisäksi pidettävä välttämättömänä.

Mikäli passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrinen tietojen käyttö rajataan ainoastaan vakavimpiin rikoksiin, ei tietojen käyttö rikostorjunnassa muodostu määrällisesti rekisteröinnin alkuperäiseen käyttötarkoitukseen nähden merkittäväksi muuksi käyttötarkoitukseksi. Yksittäisessä tapauksessa passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrinen tietojen käyttömahdollisuudella voisi kuitenkin olla merkittävä vaikutus.

Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota siihen, että mikäli käyttöala rajataan ainoastaan kaikkein törkeimpiin rikoksiin, ei henkilökorttirekisteriin tai passirekisteriin sisältyvien biometrinen tunnisteen käyttö olisi välttämättä suoraan mahdollista SIS-etsintäkuulutuksissa. On huomattava, että SIS-kuulutus voi olla ratkaisevassa asemassa vakavasta rikoksesta epäillyn tavoittamisessa epäillyn paetessa Suomen rajojen ulkopuolelle. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna biometrinen tietojen rikostorjuntakäyttö voisi olla perusteltua rajata terrorismirikoksiin ja vakaviin rikoksiin samoin kuin EU:n yhteisissä tietojärjestelmissä.

Keskusrikospoliisi katsoo, että jos passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrinen tietojen rikostorjuntakäyttö rajataan kuitenkin ainoastaan erityisen törkeisiin rikoksiin, tulisi poliisin henkilötietolain 15 §:ssä erikseen sallia biometrinen tietojen lisääminen SIS-kuulutuksiin näiden rikosten kohdalla. Lisäksi kuulutuksiin tulisi voida lisätä biometriset tiedot haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden suojelemiseksi erikseen määritellyissä tilanteissa.

Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan toimivalta päättää rekisterien käytöstä voisi olla poliisin sisällä esimerkiksi pidättämiseen oikeutetulla virkamiehellä. Vaihtoehtoisesti toimivalta päätöksentekoon voisi olla käräjäoikeudella. Päätöksentekoa rekisterien tietojen käyttämisestä rikostorjunnassa voisi olla perusteltua tarkastella suhteessa päätöksentekoon salaisen pakkokeinojen ja tiedonhankintamenetelmien käytöstä.

Biometrinen tietojen hyödyt vakavien rikosten ennalta estämisessä, paljastamisessa ja selvittämisessä

Keskusrikospoliisi toteaa, että passirekisteriin ja henkilökorttirekisteriin tallennettujen biometrinen tietojen nykyistä laajempi käyttö voisi merkittävästi tehostaa rikosten selvittämistä esimerkiksi tilanteessa, jossa rikostutkinnassa on taltioitu sormenjälkiä, joita ei löydy sormenjälkirekisteristä.

Toukokuussa 2022 oli valtakunnallisesti esimerkiksi 38 selvittämätöntä murhatapausta, joista seitsemässä tapauksessa käytettävissä oli rikokseen liittyviä tunnistamattomia sormenjälkitietoja. Toisena esimerkkinä voidaan mainita törkeät raiskaukset, joita oli toukokuussa 2022 valtakunnallisesti 301 selvittämätöntä tapausta, joista tunnistamattomia sormenjälkitietoja oli käytettävissä viidessä tapauksessa. Rikoksiin liittyvät tunnistamattomat

sormenjäljet voitaisiin mahdollisesti tunnistaa passirekisteriin ja henkilökorttirekisteriin tallennettujen sormenjälkien avulla. Rekistereihin tallennettujen sormenjälkien käyttömahdollisuus lisäisi merkittävästi vertailtavien sormenjälkien määrää.

Passirekisteriin ja henkilökorttirekisteriin tallennettujen biometrinen kuvatioiden käyttämisestä voisi olla hyötyä esimerkiksi rikoksen tekijän tunnistamisessa tilanteessa, jossa tekijän henkilöllisyys ei ole selvillä, mutta tekijä on kuitenkin tallentunut esimerkiksi valvontakameratallenteeseen.

Kansallisen sääntelyn muutostarpeet

Keskusrikospoliisi katsoo, että kansallista lainsäädäntöä tulisi muuttaa niin, että lainsäädäntö mahdollistaa passirekisterin ja henkilökorttirekisterin sormenjälkitietojen ja biometrinen kuvatioiden käytön rikostorjunnassa vakavimpien rikosten kohdalla. Erityisesti vakavimman rikollisuuden osalta rekisterien biometrinen tietojen rikostorjuntakäytölle on selkeä tarve.

Voimassa oleva kansallinen sääntely on EU-tason sääntelyä tiukempaa. Tiukemmasta kansallisesta sääntelystä aiheutuu merkittävää haittaa poliisin toiminnalle EU-yhteistyössä. Esimerkiksi kansainvälisiin etsintäkuulutuksiin ei ole enää nykyisen poliisin henkilötietolain 15 §:n myötä mahdollista liittää valokuvaa passirekisteristä tai henkilökorttirekisteristä.

Keskusrikospoliisi katsoo, että passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrinen tietojen rikostorjuntakäytön tarkastelun yhteydessä tulisi arvioida myös ulkomaalaislain 131 §:n nojalla talletettujen biometrinen tunnisteen käyttämisestä vastaavissa tapauksissa.

Muut huomiot

Keskusrikospoliisi toteaa, että passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrinen tietojen käyttö rikostorjunnassa edellyttää lainsäädäntömuutosten lisäksi myös teknistä kehittämistyötä. Tähän tekniseen kehittämiseen poliisilla on jo hyvät valmiudet. Teknisessä kehittämistyössä tulisi huomioida myös tuntemattomien vainajien tunnistamiseen liittyvät kehitystarpeet.

Keskusrikospoliisi toteaa, että passirekisterin ja henkilökorttirekisterin sormenjälkitietojen ja biometrinen kuvatioiden rikostorjuntakäyttöä arvioitaessa tulee ottaa huomioon myös salaisen tiedonhankinnan suojaamiseen ja todistajansuojeluun liittyvät seikat.

Keskusrikospoliisin päällikkö
Poliisineuvos

Robin Lardot

Ylitarkastaja

Pauliina Martikainen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 15.06.2022 klo 13:51. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaimosta.